

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI ELINTARVIKEMARKKINALAIN MUUTTAMISESTA

Maa- ja metsätalousministeriölle

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

EK yhtyy ja tukee Kaupan liiton, Päivittäistavarakauppa ry:n sekä Elintarviketeollisuusliiton lausunnoissa esille nostettua.

Elintarvikemarkkinalaki on ruoka-alan keskeinen, tuhansiin sopimussuhteisiin vaikuttava laki. Lain siirtymäaika on päättynyt 1.5.2022. Laki on täysimääräisesti ollut voimassa alle puoli vuotta. Lain vaikutuksia ei ole vielä mitenkään voitu arvioida, ja nyt siihen ollaan esittämässä merkittäviä ja vaikutukseltaan laajoja muutoksia. Näin lyhyen aikaa voimassa olleen lain muuttamisvaatimukset eivät synnytä luottamusta lainvalmisteluprosessin laatuun. Lakien laatimisen on yksinkertaisesti oltava laadukkaampaa. Painetta saati tarvetta elintarvikemarkkinalain muuttamiselle ei tule myöskään EU:sta: kauppatapadirektiiviä ei ole muutettu.

Lausuttavana oleva hallituksen esitysluonnos vaikuttaa olevan valtavassa kiireessä valmisteltu. Ehdotuksen vaikutusarviointi on erittäin puutteellista. Näinkin keskeisen ja vaikuttavan lakiesityksen valmisteluun on varattava riittävästi aikaa. Valmistelun tulee olla avointa ja huolellista. EK pitää poikkeuksellisenä ja hyvin valitettavana, että sidosryhmät on sivuutettu tämän lakiesityksen valmistelusta. Tiedottaminen sidosryhmille käytännössä median kautta tapahtuvan uutisoinnin myötä, kuulemistilaisuuden kutsuminen koolle vuorokauden varoitussajalla - ei yksinkertaisesti täytä hyvän hallinnon ja lainvalmistelun kriteerejä. Sidosryhmien mahdollisuudet kommentoida ja ylipäättään perehtyä nyt tehtyyn ehdotukseen on käytännössä ollut olematonta. Menettelyn ei voida katsoa täyttävän valtioneuvoston periaatepäätöksen linjauksia säädösvalmistelun kuulemisesta.

Mitään vastustettavaa ei ole siinä lähtökohdassa, että heikomman sopijapartin asemaa suojataan. Heikomman osapuolen suojelua parantaviin toimiin tulisi kuitenkin perehtyä huolellisesti, ja tehdä lakiin sellaisia muutoksia, jotka aidosti parantavat heikomman sopijaosaapuolen asemaa. Lainsäädännön avulla harvoin pystytään nopeasti vaikuttamaan yritysten kannattavuuden parantumiseen. On myös vältettävä tekemästä sellaisia lakimuutoksia, jotka on tarkoitettu suhteellisen lyhytaikaisen häiriön vakauttamiseksi. Poukkoileva lainsäädäntö ei paranna yritysten toimintaedellytyksiä eikä luo vakautta markkinoille. Valittu linja ei ole kestävä.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole otettu kantaa lain soveltamisalaan tai sen täsmentämiseen, vaikka nykyinen muoto aiheuttaa tulkintaongelmia sekä epävarmuutta rajat ylittävässä kaupankäynnissä. Nykyllaissa olevat epäselvyydet tulisi tässä yhteydessä korjata. Se sijaan perusteita lain varsinaiselle muuttamiselle ei EK:n näkemyksen mukaan ole.

EK yhtyy tältä osin Kaupan liiton ja Päivittäistavarakauppa ry:n sekä Elintarviketeollisuusliiton lausunnoissa esitettyyn.

Epäselvyyksiä nykyllaissa, joiden korjaaminen on perusteltua, ovat:

- Soveltamisalan kansainvälistä pakottavuutta koskeva 1 §:n 3 momentti, joka on sisällöltään ristiriidassa lain perusteluiden kanssa.
- Viranomaisen määritelmän laajentaminen.

- Viranomaisten tulee olla lain soveltamisalan piirissä vastaavasti kuin yritysten, joten tiedonantovelvollisuuden ja valvontamahdollisuuksien tulee olla yhteneväiset.
 - Tietojenantovelvollisuus (13 §) tulee ulottaa viranomaisiin vastaavasti kuin yrityksiin.
 - Kohtuuttomiin sopimusehtoihin tulee voida puuttua myös viranomaispuolella

Maksuajan lyhentämisen vaikutuksia tai sääntelyn ja tavoitteiden välistä syy-yhteyttä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa ei ole selvitetty. Esitetyllä muutoksella olisi tästäkin huolimatta merkittävä vaikutus koko elintarvikemarkkinaan, toimijoiden kansainväliseen kauppaan ja suomalaisten yritysten kilpailukykyyn.

Lainsäädännön muuttamisen tulee kaikissa tilanteissa perustua perusteellisiin ja faktapohjaisiin vaikutusten arviointeihin, eikä sellaisia ole tässä lyhyessä ajassa voitu tehdä. Vaikutusten arvioinnin puute itse asiassa todetaan myös esitysluonnoksessa.

EK esittää, että lakiesitys palautetaan asianmukaiseen valmisteluun.